

ראיון עם אליהו ארן
18 באוגוסט 1993
פרוייקט תיעוד תולדות חיל-הים
מראיינת דניאלה רן

התגייסתי לפלמ"ח לפני 50 שנה (1943) במסגרת ההכשרה המגוייסת של הצופים. הוצבנו תחילה ברמת הכובש (בה עברנו בנובמבר 1943 את החיפוש הגדול ועם רבים מחברי נאסרנו והובלנו לכלא שכם ומחנה לטרון). אחר-כך הועברנו למעוז חיים. אחרי כשנתיים השתחררתי והצטרפתי לפלוגת העבודה של ההכשרה בבנימינה. בשנת 1946 עזבתי הקבוצה מסיבות משפחתיות וחזרתי לתל-אביב בה עבדתי בעבודות שונות. בסוף 1947 גויסתי מחדש לפלמ"ח (גבולות תל-אביב, ליווי שיירות לנגב) ובאפריל 1948 הוצבתי למפקדת חיל-הים שהיתה בהקמה. השרות הימי הוקם פורמלית ב-20 באפריל 1948.

נתבקשתי לעסוק בכמה דברים :

- א. בחיול פורמלי של האנשים שכבר שירתו, שלא היה להם זמן ללכת לבקו"מ. אספתי את הפרטים ודאגתי להוציא להם מספר אישי ותעודת חייל ;
- ב. עסקתי במשימות שונות במסגרת כ"א ;
- ג. הייתי ראש מדור תשלומים ב-1948. ישבנו במלון סאן-רמו בת"א, שם היתה מפקדת ח"י, ואח"כ, כשעברנו לחיפה,
- לסטלה-מאריס (ספטמבר 1948), עברתי גם אני לחיפה והייתי במסגרת מחלקת כ"א בתשלומים.
- ד. אחרי שנה ומשהו הועברתי למחלקת אפסנאות בתור ממלא-מקום רנ"ף אפסנאות (זה היה ענף תקציבים של ח"י).
- ה. אחרי כשנה וחצי יצאתי לקורס קציני תותחנות בבת-גלים (ב-50), בתקופת שביתת הימאים.

סיימתי את הקורס, הוצבתי בק-32 (השייטת הגדולה, שייטת-1, אח"י מזנק), כסגן קצין תותחנות, ואחרי תקופה לא ארוכה מפקד השייטת - דוד מיימון - לקח אותי אליו למפקדת השייטת ושימשתי כעוזר של מפקד השייטת. מהתפקיד הזה הגעתי בסוף 1952 תחילת 53, למחלקת כ"א במפקדה בתור סגן ראש המחלקה. באפריל 54, כאשר ראש המחלקה יצא לקורס, מוניתי כממלא מקום ראש מחלקת כ"א, והיות ומפקד החיל החדש, טנקוס (התמנה ביולי 1954), החליט לא להחזיר את ראש המחלקה לתפקידו, המשכתי עד סוף 54 בתפקיד מ"מ ראש מחלקת כ"א של ח"י, במפקדה בסטלה-מאריס. ראש המחלקה היה סא"ל יעקב עציון ז"ל שהיה לפני-כן מפקד שייטת-13.

בסוף אותה תקופה השתתפתי בצוות לקביעת המבנה הארגוני של ח"י. צוות חשוב שנדבר עליו, כי הוא קבע את הדפוס הארגוני של ח"י שבבסיסו קיים עד היום. בסלנג קראנו לו "ועדת סופר", ע"ש סא"ל נתן סופר, שהיה אז ראש הצוות. אחרי קורס מתקדם (פנ"מ של ח"י) הוצבתי ב-1955 במחלקת המבצעים (במבנה הישן שלה), והוטל עלי תפקיד ביצוע המהפך האירגוני של ח"י עפ"י המלצות הרוב ב"ועדת סופר". אני עסקתי בזה בצורה מתוכננת ומסודרת כמה שנים טובות, בתור ראש ענף יס-1, שם גם קיבלתי את דרגת סא"ל, וב-62 מסרתי את התפקיד לנתן סופר (שחזר ארצה מתפקיד סגן נספח צה"ל בלונדון), כי אני

הלכתי לאוניברסיטה בירושלים לשלש שנים. למדתי כלכלה ומדע-המדינה. כשחזרתי, התמנתי כראש ענף תקציבים, ובתפקיד הזה סיימתי. היו כמה פרשיות. היו הבטחות של הרמטכ"ל דאז, רבין, שאני אקבל את מחלקת כ"א (שהיתה אז בתקן יותר גבוה) והמשכתי בשירות, אבל ההבטחה לא קוימה. הסיכום שלי עם רבין היה שבמקרה כזה אהיה רשאי לפרוש, וכן עשיתי באפריל 69 (בר-לב היה אז רמטכ"ל).

למעשה שירתתי בח"י 21 שנה - אחרי שירות בפלמ"ח ובהגנה. במסגרת הפלמ"ח הייתי בקורס ימי (לא זוכר מי היה המדריך) אבל זה היה קצר.

תרומתי העיקרית לח"י היתה בוועדת סופר. ח"י היה בנוי אז במבנה של חיל שיש בו קצינים מקצועיים שהם גם אנשי מטה, ולקצינים המקצועיים היה כל הסרח-עודף הנלווה. למשל, סופר היה קצין תותחנים ראשי של ח"י. במסגרת זו הוא היה קצין מטה תותחנים, והיה כפוף לו בסיס הדרכה לתותחנות, נפרד מבסיס ההדרכה של ח"י; בית מלאכה לנשק בבת גלים; נפרד מהמספנה; היו לו מחסנים של ציוד לנשק. מחסנים נפרדים מהמחסנים של ח"י.

לקצין אלקטרוניקה היה בסיס הדרכה שלו, מחסנים שלו, בתי-מלאכה שלו (דיק רוזנברג, שוקה), קצין רפואה של ח"י - המרפאות החייליות היו כפופות לו. הוא לא היה רק קצין מטה.

בועדה שהתמנתה היו 5 חברים. היו"ר היה סא"ל נתן סופר (השתחרר גם כסגן-אלוף), סא"ל יהודה בנרון ואני הייתי רס"ן. היה איתי מהנדס (רס"ן), לוסטגרטן נקרא כיום בן-אליהו ועוסק בציור ובאמנות. פגשתי אותו לפני 10 ימים. הוא היה חבר בצוות, ורס"ן מאיר אברהם. סה"כ היו בצוות שלושה רס"ן ושני סא"ל (ראה כתב מינוי הוועדה).

אני הייתי בדיעה בצוות שהמבנה הארגוני הזה, שהוא מבנה שהיה נוח לסופר, כי זה נתן לו אולי מעמד, סמכויות, הרבה אנשים כפופים לו, צריך לפרק אותו, ויש להפריד בין תפקיד המטה ליתר התפקידים, כאשר כל ענין המחסנים צ"ל מחסן חיילי אחד גדול, שיש בו כל הדברים. צ"ל בסיס הדרכה אחד גדול. ההדרכה היתה נפרדת לכל מטה. צריך לאחד את הגופים ההם, לנשל את קציני החיל מהאימפריות שלהם, ולעשות אותם לענפים במטה.

דניאלה: אתה היית אז אדם צעיר וראית את הליקויים בשטח?

ארן: כן. הליקויים היו בהפרדה, בבזבוז הגדול, בהפרדה של כח טכני שצריך לעסוק באחזקה ועוסק בנפרד בכפילויות של אנשים, ושינתי גם את כל התקנים. ראש ענף יס-1 זה ראש ענף של ארגון תפקידי מטה, הוא קובע גם את התקנים של כ"א. כמה אנשים יהיו בכל פונקציה, באיזה דרגות, מה יהיו תפקידיהם והמיומנויות הנדרשות מהאנשים. הוא גם קובע את הכפיפויות הארגוניות, הוא קובע את תקני צל"מ (ציוד לחימה מבוקר). נוסף לזה הענף הזה אחראי לכל עבודת המטה ולארגון פקודות המטה: הן המבצעיות והן הכלליות. וכל זה היה אז בחיתוליו והוקם בתקופתי. תפקיד נוסף של הענף היה הכנת תוכנית העבודה השנתית והרב-שנתית.

אנחנו התפלגנו בצוות, כאשר סופר דגל בהמשך המבנה הארגוני הקיים, בנימוק שזה טוב יותר ונותן שליטה טובה יותר לקצין המקצועי באנשים שלו, ותמך בו סא"ל יהודה בנרון. את הועדה מינה מפקד ח"י, טנקוס ב-15 בספטמבר 1954. דעתי היתה שונה. הצטרפו אלי שני הרסני"נים האחרים. זה לא היה משוחרר מאיומים מצד סופר ובנרון. שני הרסני"ים היססו והייתי צריך לשכנע אותם שהם צריכים באומץ לאמר את דעתם. היה מתח גדול מאד. דעתנו - דעת הרוב - התקבלה, והוטל עלי לבצע את הדברים. ואז בפקודות מבצע מפורטות ומדוייקות שהוצאתי עם לויז לביצוע והעברה - אז היה פירוק יחידות וצירוף יחידות.

המטה המקצועי היה מורכב באותם ימים כדלקמן:

קצין הנדסה ימית - אל"מ אברהם זכאי

קצין תותחנות ח"י - סא"ל נתן סופר

קצין קשר ואלקטרוניקה ח"י - סא"ל שוקי מקובר (מור)

קצין רפואה ח"י - סא"ל אשכנזי (היום בן-ארי)

מחלקות המטה היו:

רמ"ח מבצעים - אל"מ צבי קינן

רמ"ח אפסנאות - אל"מ אריה קפלן

רמ"ח כח אדם - אל"מ חיים רפאלי

בתוך התכנית שגיבשתי היה איחוד חלק המטה של הנדסה ואפסנאות למחלקה אחת - מח' ציוד (כיום) ואז המטה מורכב ממח' ים (=מבצעים), מח' כ"א, מח' ציוד - אלה מחלקות המטה. כל הקצינים החייליים האחרים משתלבים בהם. קצין ההנדסה והמהנדסים של תותחנות ואלקטרוניקה - במחלקת ציוד, הרפואה בכ"א, כל המחסנים בחלק האפסנאי של מח' ציוד, כולל נשק וציוד אלקטרוני. הדו"ח נמצא בארכיון צה"ל. לי אין העתק - כי זה סודי. אני חושב שהסיווג הבטחוני כיום לא כ"כ מהותי.

במחלקת מבצעים הוקמו ענפים:

יס1-: הענף שלי - ארגון ותפקידי מטה.

יס2-: תכנון, מקביל למטה כללי - אגף תכנון.

יס3-: מבצעים.

יס4-: מודיעין.

יס5-: הדרכה.

יס6-: תותחנות.

יס7-: אלקטרוניקה.

במח"א, במבנה החדש היו מחכ"א1- פרט ומחכ"א2- ארגון. למחצ"ד היו מספר ענפים:

ציוד 1 - ארגון

ציוד 2 - תקינה

ציוד 3 - הפעלה

ציוד 4 - תכנון ופיתוח

ציוד 5 - אפסנאות כללית

את ביצוע השינוי הגדול של איחוד הנדסה ואפסנאות התבקשתי להקדים לפני מבצע 'קדש'. זה בוצע. מחלקת ציוד, בראשות אברהם זכאי במלחמת קדש, כבר פעלה כמחלקה אחת מורחבת. החלק השני היה ארגון הבסיסים של ח"י.

דניאלה : האם בקרב החיילים עצמם השינוי עורר סערה?

ארן : לאנשים שהיו בתותחנות, אלקטרוניקה, זה היה יותר קשה באופן טבעי כי נוצרים קשרים, אבל זה התקבל ובוצע - צבא זה צבא - יש פקודה ואין חוכמות.

תהליך השינוי הגדול ארך 56-57, אח"כ היו שינויי פרפראות. את נושא התקנים של כ"א הכנסתי למחשב. ח"י היה החיל הנסיוני. הוצאתי אז את הכרך של פקודות של מפקד ח"י. היה לי צוות קטן נחמד מאד של אנשים ועבדנו קשה מאד. הענף הזה היה ענף מרכזי ובעל עוצמה בחיל באותה תקופה. היו לי כוונות לפני שהלכתי לאוני' לפרוש מהחיל, אנשים לא הבינו מדוע אני עושה דבר כזה. היתה לי באמת עוצמה גדולה בתוקף תפקידי, במילה, בהשפעה גדולה על דברים באותה תקופה. אבל ענין הפרישה באותו זמן לא הסתדר והמשכתי עוד שנים. העיכוב נבע מקשיים עם מנכ"ל מספנות ישראל - ולא הלכתי אז לנושא הזה.

לגבי תגובות האנשים - אנשים קיבלו את זה כי חשבו שזה המבנה הארגוני הנכון. לקחתי את זה מספרות וממה שקיים בחילות ים אחרים, וגם לא מעט ממה שנעשה בחיל-האוויר, שגם הוא הפך אז את עצמו מבחינה ארגונית. הייתי בקשר עם אנשי חיל-האוויר ופעלנו בשיתוף. חשבנו יחד ותיכננו יחד דברים ובצענו דברים יחד, במקביל. גם למבנה בחילות אחרים היתה השפעה מתוך קורסים מתקדמים ועסקנו על מבנה של הצי הבריטי או האמריקאי וכך למדתי עקרונות של דברים, איך צריך להתייחס לדברים וניסיתי ליישם.

גם כאשר הייתי במחלקת כ"א הכנסתי גישה משלי להתייחסות לדברים, אפשר לומר שהצלחתי בדברים. טנקוס, מפקד ח"י, אמר לי שראש אכ"א במטכ"ל, האלוף צבי צור (אח"כ נעשה רמטכ"ל) ציין את העובדה שאף פעם לא היתה מחכ"א מאורגנת ומסודרת כמו בתקופת ניהולי. אחרי כמה דקות הוסיף טנקוס (איתו אני בקשרי ידידות עד היום), שהיות ואינני קצין-ים הוא לא ממנה אותי רשמית כראש מחכ"א. בלעתי זאת והמשכתי בתפקיד מ"מ רמחכ"א עד סוף 1954. כאשר טנקוס התמנה כמפקד ח"י החליט לא להחזיר את סא"ל אריה פרידמן שהיה מפקד בה"ד והינו קצין ימי. לימים התחרט טנקוס ולא ידע איך לצאת מזה ועיכב את מינוי פרידמן עד סוף 1954.

בתחילת 1954 קיבלתי מינוי כסגן ראש מחלקת כח אדם (לפני כן הייתי מ"מ סגן ראש המחלקה) ובאפריל אותה שנה כאשר ראש המחלקה, סא"ל יעקב עציון יצא לקורס מתקדם ח"י מחזור ראשון (מקביל לפו"ם) קיבלתי מנוי נוסף כ- מ"מ ראש המחלקה. כאשר טנקוס מונה כמפקד חיל-הים ביולי 1954 הוא החליט לא להחזיר את עציון לתפקידו כראש מחלקת כח אדם ולמנות במקומו את סא"ל אריה פרידמן שהיה מפקד בה"ד. עוד לפני פרסום ההחלטה על ידי מינויים עיכב (התחרט ?) טנקוס את מינוי פרידמן ואני המשכתי בתפקיד ממלא מקום ראש המחלקה עד סוף 1954 כאשר אני יצאתי למחסור שני של הקורס המתקדם החילי (מקביל ל- פו"ם). במקומי מונה פרידמן לראש המחלקה.

נראה שהצלחתי במילוי תפקידי. באחת השיחות שהיו לי עם טנקוס כשלושה חדשים אחרי שקיבל הפירוד הוא סיפר לי על שיחה שהייתה לו באותו יום עם ראש אכ"א האלוף (לימים רב-אלוף ורמטכ"ל) צבי צור, נושא השיחה הייתי אני. צור אמר לטנקוס שלדעתו ולדעת צמרת אכ"א מעולם לא נוהלה מחלקת כח אדם כמו בזמן שאני עומד בראשה. אכן דברים מחמיאים. אחרי כמה דקות הוסיף טנקוס כי אם הייתי קצין ים הוא היה ממנה אותי במינוי מלא כראש המחלקה. בלעתי זאת והמשכתי במילוי תפקידי עד סוף 1954 כאמור לעיל. הדבר לא פגע בהערכתי וידידותי עם טנקוס עד היום.

כשסיימתי את השירות בח"י, הבן הבכור שלי סיים קורס חובלים, והיה מחליף, אבל לצערי כעבור 8 חודשים הוא נפצע קשה באילת, בפיצוץ שהיה בנחתת "בת-שבע", כשחזרו מהאי שדואן. התפוצצה משאית עם מוקשים. הוא נפצע קשה מאד, נשרף בפנים, העיניים, החזה, הידיים, ונותר עם נכות של 50%. עבר המון ניתוחים, אבל יצא מזה בחיים. היו שלבים שלא האמנו לזה. השתילו לו קרניות, עד היום הראיה לא אי-אי-אי. הוא לא רצה לעשות ניתוחים פלסטיים לכן נשאר עם הרבה צלקות על הגוף והפנים, אבל המשיך. אח"כ עזב את ח"י כדי ללמוד באוניברסיטה והצליח מאד. חזר לחייל, התחתן, הקים משפחה נהדרת וסיים את התפקיד שלו בתור אל"מ במודיעין בח"י. כך שבכל אופן היה סיפוק בחלק הזה. עד כאן. עכשיו תשאלי שאלות - אני לא יודע מה לספר.

דניאלה: לגבי הקשר עם חיל-אוויר - האם אתם יזמתם את הקשר? או שהיו לכם עבודות משותפות במסגרת העבודה.

ארן: צה"ל הוא לא צבא הכי גדול בעולם. היו קשרים ומפגשים במטה הכללי - האיש המקביל לי בחיל האוויר - הוא ידע מי אני ואני ידעתי מי הוא. היינו נפגשים, מלבנים בעיות - מיוזמתנו. היו לי יחסים מצויינים עם אנשי המטה הכללי והייתי מוכר כנציג טוב של ח"י במטה הכללי. סגני הרמטכ"ל, הרמטכ"לים למיניהם, צור, רבין, דיין, לסקוב. כאשר לסקוב קרא את דו"ח הוועדה הוא התקשר אלי יום אחד (הוא היה אז סגן הרמטכ"ל) ואמר שקרא את העבודה, משבח אותה, ומבקש רשות להפיצה כנייר מטה לדוגמה. הייתי בקשרים גם איתו, בתפקידו כסגן-רמטכ"ל, רמטכ"ל, עם ראשי אגף כ"א, עם צ'רה (רא"ל צבי צור), עם מאיר עמית היה לי הרבה קשר, עם גנדי - כשהיה בתפקיד המקביל לי בצה"ל - מת"מ (המחלקה לתפקידי מטה), עם עודד מסר, ורבים אחרים בצבא.

בכל מה שעסקתי דגלתי בגישה גלויה וישירה, ועמיתי בח"י הזהירו אותי שכאשר אני הולך למטה הכללי לדרוש או להציג נושא ולבקש אמצעים, אז שאני אהיה זהיר מ- x, y - לא רוצה להזכיר כל מיני שמות. אני דווקא הלכתי בגישה שלי והשגתי את האמצעים הכי גדולים שרק אפשר היה לחלום עליהם במושגים של אותם זמנים לח"י. היו אפילו מצבים שבישיבות מטה רחבות-בתקופת רבין - לגבי חלוקת אמצעים הוא היה שואל כל אחד ואחד, מגיע אלי ואומר: "אליהו - אתה אישית בדקת את זה? אתה משוכנע?", וזה אושר. היה אמון מלא שלא אדרוש מה שלא היה צריך לדרוש, ואם אני דורש זה בדוק. מערכת יחסים שהקמתי איתם, שהרבה מאד עזרה לי וגם לחיל. גם אח"כ כשעסקתי בתקציבים ערב פרישתי ג"כ היו לי יחסי-אמון עם מנכ"ל משרד הבטחון, משה קשתי ז"ל. ידע עם מי יש לו ענין ועסק. עם שמעון פרס יש לי קשר מלפני הקמת המדינה.

דניאלה : היית בחי"י בתקופת שלמה אראל?

ארן : ודאי. שלמה אראל קיבל את הפיקוד על שייטת 1- (שהיתה מורכבת מפריגטות באותה תקופה) מדוד מימון. אני הייתי במפקדת השייטת עוזר מפקד השייטת למנהלה. אני עבדתי איתו תקופת זמן בשייטת ומשם חזרתי לכ"א בתור סגן ראש מח' כ"א. זו היתה תקופה ראשונה שלי איתו. תקופה שניה שלי איתו היתה כאשר הוא התמנה להיות ראש מחלקת ים ואני הייתי ביס 1-. הוא היה נעזר בי הרבה מאד, וכל פעם התפעל בידע ובזכרון שלי. בצד הארגוני, בצד התקציבי. עסקתי גם ביס 1- בהרבה תחומים. כל תכנית העבודה זו אחריות של יס 1-. קביעת תכנית העבודה החיילית והוצאתה בתור חוברת מחייבת עם שלבים של בקרה תוך כדי המהלך. גם כל הפקודות המבצעיות עם חלוקה שונה לפקודות החייליות השונות בגלל הסיווג ומעקב שזה היה ג"כ דבר חשוב. קביעת תקני הנשק ליחידות, כל הדברים האלה שלמה אראל מאד נעזר בי והיו לנו יחסים נהדרים - עד היום אנחנו ביחסים מצויינים, למרות שאנחנו שונים זה מזה.

שלמה שמיר בא לחיל הים ב 49-, אחרי שהמפקד הראשון של חי"י היה פול שולמן (ב"ג קרא לו שאול בן-צבי - לאביו קראו צבי). הוא כרגע בחו"ל. היה שכן שלי. גר כאן ממול. אנו ביחסים נהדרים ונפגשים. אז הייתי מרוחק ממנו בתפקיד. הוא היה ראש המטה המבצעי (כך הוא קרא לזה The Chief of Operations - ככה זה בצי האמריקאי). אבל הוא לא היה מספיק חזק כנגד אנשי חי"י שמוצאם היה מהפלי"ם, ילידי הארץ, שמזלזלים בדברים שונים. ואז ב"ג הביא לחי"י את שלמה שמיר, שהיה איש חי"ר מפקד חטיבת 7 בלטרון. המטרה - להכניס סדר. לעשות מזה צבא. זה לא בלגן של פלי"ם - עם כל הכבוד לו. (שלמה שמיר היה ראש עמותת ידידי חי"י. עבדתי איתו בנושא הזה).

שלמה היה מפקד החייל תקופה של שנה וחצי בערך. הוא הכניס יותר סדר, משמעת בדברים שונים, אבל לא עשה מהפכה ארגונית בחיל. זה לא היווה בעיה אז. אחרי זה נעשה מפקד חיל-האוויר. הוא האדם היחיד שהיה גם מפקד חטיבה, גם מפקד חי"י וגם מפקד חה"א. החליף אותו בחה"א חיים לסקוב. אז לא דגלו בזה שמוכרח להיות טייס או ימאי בתור מפקד החייל המקצועי. כיום זה לא יכול להיות כבר.

שלמה שמיר הכניס משמעת וסדר, אבל במטה שלו היה עוד פונקציונר חשוב מאד - קצין המנהלה, שזה בבחינת ראש מטה, שהוא היה ממונה מעל סגן מפקד החיל (רמ"ח מבצעים). זה היה ברוך עמיר. הוא נפטר. ברוך עמיר היה האיש שהיה מבצע את הפקודות. היה חזק, גדול. היה טיפוס חזק מאד. כל ראשי המחלקות במטה היו כפופים לו. הוא יכול היה לעשות מה שהיה רוצה בדיונים שונים. שמיר נעזר בו מאד. אחרי ששמיר הלך נעשה מפקד החיל מוקה לימון. ברוך עמיר היה עוד אצל מוקה לימון, אבל אחרי זה ברוך עמיר הלך, ולא התמנה במקומו לתפקיד הזה אף אחד. התפקיד קצין-מנהלה היה מאד פופולארי, צה"ל חיפש דרך, אז בפיקודים ישנו ראש מטה, נוסף לאלוף הפיקוד ולקצינים המקצועיים. חי"י זה היה קצין מינהלה. אני חושב שגם בחה"א היה דבר כזה. עמיר השתחרר, והיה לימים מנהל נתיבי איילון.

דניאלה : בתקופת שלמה שמיר היה מבצע "ימי לימוד". היה לך חלק בזה?

ארן : כל אחד השתתף בתקופת ימי לימוד. היתה תקופת רגיעה, אז עסקו בדברים שונים וגם במבצע ימי לימוד, לתת לאנשים קצת יותר השכלה לכולם אותו הדבר. שהייתי בשייטת ארגנתי ג"כ דברים כאלה.

הייתי מזמין מרצים מבחוץ: ממשרד החוץ, מפה, משם והירצו בהתנדבות בנושאים שונים. אנשים אהבו את זה.

דניאלה: איך היתה התקופה על כלי השייט (ק32-)?

ארן: בסדר. היה מעניין. אני באופן אישי לא איש טיפוס לציבא. אבל ראיתי בזה ענין של שליחות והמשכתי בזה. אותו הדבר כשהלכתי לפלמ"ח וכשנשארתי בחיל הים תקופה כ"כ ארוכה מתוך שליחות, מתוך הערכה של לעשות משהו, מתוך אהבה של הדבר הזה. הייתי בתקופה ההיא על ק32- ולא הייתי ימאי בחינוכי הימי, הייתי תותחן, עברתי קורס תותחנות. אז השתלבתי באניה, פחות או יותר. ואז נלקחתי להיות במטה של השייטת - תפקיד יותר ארגוני, יותר בחוף. הצדדים שלי הם יותר ארגוניים: סדר, כתיבה, מבנה, להכניס דברים למסגרות, ניסוח דברים.

הכרתי יותר מקרוב דברים, ראיתי איך האניה חיה כגוף, זה נתן לי מושג מה זה מאשר באופן תיאורטי. כי אני עסקתי בקביעת תקנים, כמה אנשים צריכים להיות בצוות של חדר מכונות במשמרת - אז צריך לדעת על זה משהו. זה לא דבר שאפשר לקבוע במשרד במפקדה. צריך להכיר את זה. כשהייתי צריך לקבוע משהו, הייתי יורד לשטח, לומד אותו, רואה איך הוא מתבצע ביחידות השונות על כלי שייט שונים, לשוחח עם האנשים. לקבוע תקנים זה לקבוע תפקיד של מפקד היחידה עד אחרון הטבחים. פעם בא הרב גורן לבקר את מפקד החיל. היו לו טענות מסויימות, ואז קראו לי והוא אמר: אה, זה עוכר ישראל. למה? כי בבת-גלים לא נתתי עוד עוזר טבח, משגיח כשרות. אז אני עוכר ישראל בלשון הציורית שלו. אי אפשר להיות טוב לכל אחד, כי יש לך מסגרת. צריך לקבוע קדימויות.

אם קיבלתי תקציב שיש לי כך וכך אנשי קבע, כך וכך אזרחים וכך וכך אנשי חובה - אז אני יכול לשחק במסגרת הזאת בין יחידות, אבל אני לא יכול לעשות את זה ליותר גדול. וג"כ חבל לעשות יותר קטן. אצל מי שקדם לי בתפקיד, זה לא התאים. אמרתי קודם שהכשלוך בכ"א בתקופה של פרדימן היה שהוא לקח מעל למה שהיה מותר לקחת והוא סידר את החיל תקציבית בנושא הזה, אז הדברים האלה צריכים להיות מדוייקים, אחרת הם לא יכולים לפעול. הצד הזה הארגוני - זה הצד החזק שלי.

לא קשור אבל דוגמה: ביוני עשינו מסיבה של מחלקת הפלמ"ח במלאת 50 שנה לגיוסנו. אני עסקתי בצד הארגוני, אבל זה היה מבצע לא פשוט. בלי הארגון הענין לא היה יוצא. מ50- איש שהוזמנו הגיעו 46! זו היתה מחלקה מיוחדת מבחינת החומר האנושי - לא היו מחלקות כאלה בפלמ"ח. מהם יצאו כמה פרופסורים במדעים המדוייקים, רופאים ומהנדסים, עו"ד, כלכלנים, אחוז גבוה של אקדמאים, נשיא בית-המשפט העליון. וזה מצריך ארגון. אז זה כנראה הצד החזק שלי, וכן כלכלה וכספים שעסקתי בזה גם בצבא וגם בחיים האזרחיים.

דניאלה: כשפרשת - המשכת לעבוד?

ארן: כשהשתחררתי הייתי בן 45, משהו כזה. הייתי צריך ללכת לחברת החשמל. אלוף אלעד פלד קרא לי, אבל מפקד ח"י דאז, צייטה (בוצר) לחץ עלי שאלך למספנות ישראל. לי היה ריב מסויים קודם עם מנהל המספנה, ליברטובסקי. הייתי אמור לעזוב את ח"י ב-87-57 וללכת לצוות ההקמה של 'מספנות ישראל'. וזה לא קרה בגלל הסתבכות של ליברטובסקי עם זכאי, והיות והייתי חבר טוב עם זכאי, אז הוא קשר את זה, וקרר את היחסים כלפי. ואז ניתקתי מגע והמשכתי בח"י. פתאם אמרו לי לחזור למספנות ישראל ולא רציתי, אבל בגלל שמפקד החייל לחץ - אז הלכתי למספנות ישראל בשנים ממאי 69 עד ספטמבר 70. היה לי קשה מאד לעבור עם ליברטובסקי, כי אנחנו אנשים שונים לגמרי, ועזבתי מבלי שידעתי לאן אני הולך באותו רגע.

אבל אז לקחו אותי לחברה הימית להובלת פרי' בה אנשי ח"י לשעבר: מילה ברנר, מבעלי החברה, רפאלי. הטילו עלי תפקיד של ראש מחלקת ביטוח ימי, נושא שלא היה מוכר לי. השתלטתי על זה וזה היה כניסה לעולם מאד מעניין. קשרים בינ"ל (ארה"ב, אנגליה, גרמניה, הולנד, נורבגיה), הרבה נסיעות. ערב מלחמת יום כיפור קיבלתי בנוסף לזה את מח' הכספים של החברה הימית. היתה עבודה קשה. החברה הימית נכנסה לקשיים כספיים. האוניות נלקחו, נמכרו, עד היום אין פשיטת רגל. היה משבר גדול ואני סיימתי את התפקיד אחרי שפיטרתי את כל הימאים מהאניות הישראליות תוך הבטחת פיצויים וכל מה שיכולתי לתת. נשארתי עם החברה מאוקי 70 עד פברואר 77. ואז הלכתי לסולל-בונה ארצות-חוץ בתור ראש אגף כספים, ושם סיימתי ויצאתי לפנסיה.

דניאלה: מילה ברנר היה בח"י?

ארן: הוא היה בח"י. מפקד אניה בדרגת סא"ל במלחמת השחרור והיה.. תשאלו אותנו. הוא השתחרר יחסית די מוקדם והלך ללמוד, לעשות את ה-ticket שלו כרב-חובל. הוא עשה בלונדון אקסרה-מסטר, והתגלגל עם מרידור לעסקים והקימו אימפריה יפה מאד שכל מי שעבד בחברה אהב אותה, הוטלו סמכויות לאנשים. כל אחד בתחומו היה חופשי לעשות ככל העולה על רוחו. תמיד זה היה נתינת כתף, כמו שאומרים. רק שהחברה התפוצצה-יתר. בגלל התנפחות-יתר.